

Анатолій А. ФУРМАН

ОСОБИСТІСНІ НАРАТИВИ ЯК ІНТЕНЦІЙНО-ЕКЗИСТЕНЦІЙНІ СВІДЧЕННЯ

Anatolii A. FURMAN

PERSONAL NARRATIVES AS INTENTION-EXISTENTIAL TESTIMONIES

DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2023.02.204>

УДК: 159.923.2 : 159.9.018.4

ВСТУП

Постановка проблеми й актуальність дослідження. Особистісні наративи постають предметним колом вивчення герменевтики як теорії і мистецтва розпізнання, розуміння і подальшої інтерпретації сутнісних змістовлень життєвих історій людини. У психологічній практиці герменевтичні реконструкції використовуються для всебічного аналізу самопрезентації-оповіді клієнта, що слугує доволі об'єктивному його витлумаченню через визначення змісту, роз'яснення суті, усвідомлення значення, причому з урахуванням прихованих намірів і смислів. Наратив – це не просто історія повсякденного зреалізування особи, вербалізований вияв її досвіду чи життєвого сценарію, а форма моделювання внутрішнього засвіту, що слугує особистісній ідентифікації, оприявненню стійких патернів поведінки, привласненню соціокультурних цінностей, уособлених мотивів діяльності й осягненню справжніх персоніфікованих засновків учинення. Конструкція і площинні упредметнення історії-оповіді визначають межі розуміння авторського тексту, що є умовою осмислення наратором власного життя, соціальних упливів та буття в цілому. Наративний метод у психологічному практикуванні – бесіда, себто довірливе спілкування за наявності раппорту – близького контакту, тісного емоційного й інтелектуального зв'язку з людиною, утримує активне

слухання, емпатію, повагу та, як наслідок, глибоке порозуміння і симпатію.

Особистість реалізується у просторі квітальної взаємодії, зважаючи на який, вибудовує стратегічні віхи власного життєтворення, діяльності й учинення. Людина керується при визначенні вектору свого самоздійснення *системою інтенцій* (задумів, ідей, помислів, прагнень, домагань), котрі, своєю чергою, актуалізують її пізнавальні, адаптаційні, емоційні та креативні процеси, поведінкові акти і вчинкові дії, тому уможливають досягнення нею надважливих, пріоритетних цілей життя [12]. Особа осягає власний життєвий шлях у координаційній співзалежності персоніфіковано значущих фабул своїх квітальних звершень, які каузально залежні від первинного задуму – наскрізної інтенційної позиції стосовно повномірного буденного існування і буттєвого екзистенціювання. Навіть під тиском зовнішніх обставин, умов життєдіяльності, суспільних вимог і міжособових стосунків, людина лиш ситуаційно коригує власні, самісно вкорінені домагання, лишаючи незмінною стратегічну лінію життя. Іntenційність як сутнісна (змістовна) характеристика особистості залишається звичною й відтак константною умовою-наслідком сприйняття-тлумачення дійсності, усталеним патерном діяльністивчинення, детермінантою різних форм життєактивності. Тож екзистенційна реконструкція, що окреслюється свідомісними потугами і буттєвісними домаганнями особи, її жагою до

самоперетворень і до кардинального самовдосконалення, на жаль, практично неможлива у виявах докорінних змін людського ества.

В осередді рефлексивного (інтенційованого, осмисленого, свідомісно пропрацьованого) сприйняття дійсності знаходяться конкретні установки людини щодо оцінки довколишніх подій, які слугують засновком обрання особою життєвих планів, вартостей, цілей і способів мислєдїяльності, вибору чітких засобів і форм поведінки у конкретних ситуаціях повсякдення. Іntenційні засади самоутвердження (руху-поступу до самореалізування, постійно відновлюваного екзистенційування) особистості варто розглядати з позицій психологічно зорієнтованої методологічної рефлексії як дієвого інструменту-засобу розуміння людської сутності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Особливості постановки герменевтичних вправностей фахівців соціогуманітаристики відзначені у наукових доробках М. Гайдеггера, Г.-Г. Гадамера, Д. Епстона, З.С. Карпенко, Н.В. Чепелевої та ін. Низка досліджень, присвячених безпосередньому аналізу наративів клієнта психологом, центрована довкола таких постатей, як М. Вайт, П. Рікер, Г. Розенталь, С. Рірман. *Методологічну оптику* чинного пошукування склали: а) діяльнісний та особистісний підходи (Г.О. Балл, Г.С. Костюк, В.В. Рибалка, С.Л. Рубінштейн, М.С. Гусельцева та ін.); б) методології критичного реалізму (К. Пошпер) і науково-дослідницьких програм (І. Лакатош, П.П. Гайдєнко, А.В. Фурман); в) системомислєдїяльнісний підхід (Г.П. Щєдровицький і філософська школа); г) філософські засади розумінневого осягнення наукового пізнання (Г.В.Ф. Гегель, Е. Гусерль, В. Дільтей, С.Б. Кримський, П.Т. де Шарден, Ф. Шляєрмахер); д) рефлексивний аналіз наративів (А. Бек, Дж. Брунер, А. Елліс, Т. Сарбін, К. Роджерс); е) циклічно-вчинкова організація життєвого шляху людини (В.А. Ромєнець, Т.М. Титарєнко, А.А. Фурман, А.В. Фурман); є) сфера професійного методологування та її новаційні форми, методи, засоби та інструменти мислєвчинення (А.В. Фурман і методологічна школа [1; 6; 8; 15; 18]).

У психологічних пошукуваннях, пов'язаних з можливостями людського екзистенційного зреалізування, залишаються прогалини у питаннях *інтенційного* опосередкування намірів-домагань-зрушень до самоздійснення. Адже саме наскрізний задум, себто *ідея-замисел*, є остовом-засновком спрямування людської сві-

домости на сприйняття й пізнання світу, що й упорядковує потік умоглядних образів сприймання довколишньої реальності у виявах потенційного, можливого (тобто мінливої, відкритої для змін і тому недосконалої матерії) та актуального, дійсного (зреалізованого, здійсненого, завершеного, досконалого). Іntenційність постає засадничим організаційним принципом-упорядником й атрибутивною ознакою свідомого прагнення людини до самозвершення у «тут і тепер» екзистенційуванні. Всі бажання особистості підпорядковуються цій першочерговій ідейній налаштованості сприйняття, осягнення, тлумачення та конструювання власної свідомісної дійсності з подальшою активізацією самісних ресурсів і потенціалів у просторі повсякденного мислєвчинення.

Мета статті: теоретичне обґрунтування та методологічне підтвердження концептуальних засновків інтенційно-екзистенційних свідчень як рефлексивних оприявнень людського налаштування на ковітальне самоздійснення, що кристалізується й організується у складниках особистих наративів.

Завдання дослідження: аналітично окреслити еволюцію змістового наповнення понять-уявлень інтенційності й екзистенційності; з психолого-методологічних позицій аргументувати дієвий інструментарій розпізнання і витлумачення людських наративів як форм персоніфікованої інтенційно-екзистенційної рефлексії; проаналізувати взаємозв'язок цільової спрямованості, життєвих домагань і смисложиттєвого зорієнтування, виголошених в історіях-оповідях клієнта з подальшим їх сутнісним аналізом на засадах здобутків психософськи зрілої екзистенційної думки.

Практична значущість чинного пошуку спрямована на висвітлення ефективного способу розпізнання наскрізної **ідеї наративу** як повідомлення-задуму, життєвої історії, біографічної оповіді особи, що окреслюється психолого-рефлексивними ресурсами-засобами інтерпретувати з позицій істинності чи об'єктивності різні буттєві смисли (життєві настановлення, цільові запити, надії, сподівання, мрії тощо) людини. Загалом обстоювані нами психолого-герменевтичні засновки покликані допомогти у сутнісному розумінні й об'єктивованому осмисленні текстів (повідомлень, висловів, оповідей, історій, суб'єктивно оцінених проблемних ситуацій і т. ін.), що слугує психологу-практику за важливий інструмент розпізнання подумів, переконань, когнітивних об-

разів, мислесхем, ціннісних пріоритетів нара-тора. Вони постають методологічним остовом синергії теорії і практики психологічної науки, є вузловим каркасом всеосяжного розширення її предметного поля аж до розуміння психології як сфери мислєдїяльностї (див. Фурман А.В., Фурман О. [20]).

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Іntenційно-екзистенційні засновки постання особистості

Класична схематизація розвиткового функціонування людської свідомості центрується довкола двох основоположних парадигм: суб'єкт-об'єктного осягнення розумом буття як гносеологічного обґрунтування природи, механізмів і принципів організації пізнавального процесу (від філософського, наукового й аж до навчального та буденного); лінгвістичної архітектоніки (мовного упорядкування) пізнання-конструювання людиною світу задля інтерпретаційного осягнення нею законів власного повсякдення і життєвого шляху в цілому. Критичне відношення до можливостей класичної «моделі суб'єкта» із її суб'єкт-об'єктною опосередкованістю пізнання висловлене у працях представників феноменології, епістемології і сучасної філософської герменевтики. Так, проблема суб'єкта розглядається з позицій екзистенційно-онтологічного підходу в контексті нагальності і бажаності принципів-умов людської життєдїяльності. Водночас процес-дїяство організації і функціонування свідомості обстоюється поняттям *трансцендентного* у філософсько-антропологічних концепціях буттєвості [11]. Тож долучення людської істоти до буття здійснюється через запозичений інструмент зі сферного життєпотоків свідомості (див. [16; 19]), який організує іntenційно-екзистенційних простір її самовизначення і самопрезентації у світ.

Соціокультурне довкілля є ось-буттєвою сферою суб'єктної ідентифікації і водночас універсальним чинником (активатором) формування особистісного засвіту людини. Воно спонукає кожного представника загалу до реалізації власного, свідомісно просякнутого і самісно охоплюваного, Я в довколишній дїйсності, продукує особистісні сенси, ціннісні значення і смисли, які, зрештою, й утворюють

її внутрішній психодуховний світ і породжують іntenційність життєтворчого самостановлення [14]. Іntenційна складова людських ковітальних орієнтирів організується на підґрунті її ідей, мотивів, запитів і намірів, що узгоджується зі всебічним розумінням особою світоустрою й осягненням її достеменного буттєвого призначення. У цьому разі свідомий вибір життєвих стратегій самопоступу це своєрідний дороговказ до здобуття особою екзистенційної свободи як атрибуту самоплекання й самісної реалізації власного духовного потенціалу. Відтак екзистенційована іntenційність у виявах життєвого самоздїйснення становить сутнісний вимір психічного розвитку суб'єкта пізнання, джерело повсякденної самоорганізації і найвагоміший складник особистісного засвіту, врешті-решт його інтегральна здатність-властивість, котра узмістовлює світосприйняття через привласнену систему ідей, переконань, вартостей, сенсів, сподівань, змислів і головне через відтворення дїяльностей і повноцінне вчинення (див. [Там само]).

У напрацюваннях Е. Гусерля іntenція постає не лише феноменом (чуттєвим виявом та осягненням сутності) осмисленого регулювання людиною зносин зі світом, а й аналогом самої свідомості. Але іntenційність водночас є ознакою несамодостатності свідомості, адже вона існує лише у своєму більшою чи меншою мірою обмеженому, фокусі занурення у факт предметного пізнання. Мислитель у вивченні феноменології в аспектах трансцендентності людського буття відзначає необхідність існування смислу як форми долучення до ментальних, вітальних надбань світової культури і вимог-приписів безпосереднього суспільного оточення [8]. М.М. Бахтін у дефініції смислу вбачає вкорінені в культурі певного соціального осереддя сталі нашарування, до яких особа може лише ситуатійно (поверхнево) долучитись, певною мірою зануритись і локально (тимчасово) збагнути. Результатом даного процесу є утворення індивідуальної смислової реальності як динамічної системи конкретних патернів вчинення, що пояснюється філософом через унааявлення емоційно-вольового модусу, котрий вміщує весь обшир часопросторових властивостей та узмістовлень думки (див. [2]).

Е. Гусерль визначає смисл як синергійну єдність свідомісної іntenційності та логічно-ідеального абстрагування в акті уприсутненого вчинення, у той час як психічні явища мінливі та індивідуальні. Смисл як єдиний ідеальний

формовий усезагального значення є наслідком ментальних (мисленнєвих, іманентних) упереджень об'єктивно існуючої реальності. Тож безпосереднє сприйняття довколишнього світу становить його суб'єктивізоване оприявлення, певною мірою спотворене феноменологічно опосередкованим відчуттям-спогляданням віддзеркалення, а мислення постає первинною, універсальною субстанцією дійсності. Філософ уводить в інтелектуальний обіг поняття «життєвий світ», яким окреслює світобудову людських значущостей, горизонт суб'єктивних потреб, цілей, домагань, утілюваних у тій чи іншій формі в предметах, реаліях і зв'язках особи з безпосереднім довкіллям і культурними надбаннями суспільства. Життєвий світ розглядається ним як організованість інтерсуб'єктивних взаємин, що припускає існування сфери *до-рефлексивного* (наявного до оформлення Я, але передбачуваного і джерельного), котра надалі реалізується у предметному обширі осмислення власної буттєвості, досягнення людського покликання і призначення [12]. А це означає, що фундаментальна реальність є спонтанним оприявленням свідомості як трансцендентної, абстрагованої від людини сферної сутності, а предмет феноменології становить опис її актів у розлогому просторі поліфонійних ставлень до предметної мозаїки об'єктів і суспільного довкілля.

Автор відомої психологічної теорії об'єктивного спрямування людської екзистенції А. Адлер вважав, що засаднича ідея людських зрушень центруються довкола соціального інтересу як маркера оптимізації взаємин особи зі світом. Індивідуальні схеми та лінії упорядкування життєвих домагань організуються системою інтенційних запитів, які постають непохитною віхою всіх поведінкових реакцій, диспозицій, психічної активності, рис характеру людини і джерелять у змістовленні в обширі життєвих звершень як екзистенційного осереддя особистого самоздійснення. Тож інтенція постає засновком і причиною екзистенціювання як свідомісний організатор короточасних чи/і довготривалих життєвих програм, що передбачають ситуаційне визначення мети, завдань і засобів їх досягнення, й одночасно як своєрідний провідник на шляху продуктивного долучення особи через акти вчинення до буття, унааявлюючи переживання благосности і щастя (див. [4]).

Для В. Франкла сенс людського життя співвідноситься із фіксованою точкою на обрії

майбуття, що по суті постає інтенційним вістрям особистісного буттєвого зорієнтування, котра, своєю чергою, є наріжним каменем людського самовдосконалення в екзистенційних поривах учинкового уприсутнення. Тож інструментом можливих свідомих трансформацій внутрішнього світу і, як наслідок, спробою реконструювати довколишнє оточення, постає саме інтенційність як атрибутивна риса особистості, спроможної до самозмін і самотворення. Стратегічне осмислення перспектив самоздійснення уможливорює опрацювання ефективної тактики інтенціювання (ідейно наскрізного цілепокладання) як спрямованості свідомості й відтак мислеактивності особи стосовно досягнення акмеологічних формовив організації свого усуспільненого повсякдення.

2. Герменевтичні засади розпізнання змістовлень і сутності нарративу

У вузькому сенсі герменевтика оприявнює низку принципів, методів, механізмів і засобів розуміння та тлумачення тексту в певній царині знань, однією з яких є психологія. Це теоретичний засновок пояснення нарративу (історії клієнта), його осмислення і змістовно-сутнісної інтерпретації. У цьому разі герменевтика – це наукова дисципліна, що досліджує зміст (контекст) висловлених думок, і водночас мистецтво, що витлумачує і транслює внутрішні суб'єктивні ідейні форми та смисли через вербальні змістовлення мови і мовлення. Розуміння тут здійснюється як усвідомлення значення символів (знаку, образу, слова, мови, картини, художнього твору тощо) з опорою на досвід особистості, що викликає у неї стан свідомісного долучення до упереджень знакових систем, породження персоніфікованих переживань, співвіднесення із власними життєвими запитамі, ціннісними орієнтирами і духовними прагненнями у виявах уособленого прийняття чи відмежування. На думку одного із засновників нарративної психології М. Вайта, особа осмислює свій життєвий шлях через історії-оповіді, або ж висловлення оцінного характеру і судження про досвід проживання циклічно завершених подій-ситуацій [15].

З герменевтики як царини філософування постали і розвитково утверджуються теоретичні та прикладні традиції психології як науки і як практики вирішення буденних проблем людини різних психотипів і способів життя [3]. Герменевтична психологія опіку-

ється системним поєднанням принципів, механізмів, закономірностей, способів і технік пізнання клієнта для подальшого сприяння розвитку-реконструкції особистості. Вона є системою засобів соціокультурного пізнання, обстоюючи при цьому практичну зорієнтованість цієї людинознавчої науки, що унаслідок входить в комплексі прикладних інтерпретативних методик, технік витлумачення текстів (оповідей, образів, символів) [22], наративних і проєктивних методів, бібліографічного аналізу, які активно застосовуються психолінгвістикою, клієнт-центрованим і гуманістичним підходами, когнітивною терапією, соціально-поведінковим навчанням та ін. [7]. Тож герменевтика допомагає у визначенні основних принципів та інструментарію витлумачення явищ ось-буття, його персоніфікованого сенсу і всепрониклого смислу.

Психологічна герменевтика на рівні живого методологування окреслює дослідницьке освоєння феноменів міжособистісних стосунків, що урештєнюється під час спілкування. Діалог-бесіда як наративний метод, видозмінюючи і трансформуючи запити, цінності, пріоритети, настанови учасників комунікації, через усвідомлені й несвідомі процеси впливає на форми і способи мислення, оцінювання буденних ситуацій і подій, сприйняття довколишньої дійсності, світогляд, саморефлексію.

У психологічному практикуванні герменевтика більшою мірою сприймається як майстерність (у вузькому значенні – техніка) інтерпретації оповіді, що потребує поєднання психологічних, історичних, економіко-правових і суспільно-політичних знань, які б дозволили розлого (з використанням значного обсягу психологічного інструментарію) аналізувати історію [21]. У цьому випадку роботу психолога при тлумаченні наративу клієнта можна порівняти з майстерністю детектива, котрий віднаходить істину, адже планомірний поступ до істинного розпізнання значення та сенсу виголошеного наративом слугує подальшому поясненню (розумінню, свідомісному долученню, осмисленню) досі утаємничених лакун особливостей перебігу психічних явищ, процесів, станів, тенденцій.

Герменевтичний підхід у психології це збалансованість теорії та практики (науки і мистецтва) тлумачення й інтерпретації психічного, що виражається в наративах (текстах, історіях, образах) і ставить за мету найбільш повне та глибоке їх розуміння з урахуванням соціо-

культурних традицій, рефлексивного осмислення ковітального досвіду людства і психодуховного розвитку особистості. Тож герменевтика постає водночас і *методологією розуміння*, що встановлюється між наративом (автором виголошеного) та інтерпретатором з подальшою сутнісною обопільною (психолог – клієнт) рефлексією елементів (моментів, фактів, подій) історії-оповіді задля надання персональної допомоги і здолання людських проблем психологічного ґатунку. Розуміння спочатку опосередковується процесом сприйняття, надалі доєднуються мисленнєві функції (думання, міркування, зіставлення, аналогії) і враховується індивідуальний досвід дослідника, причому таке осмислення здійснюється багаторазово (метод герменевтичного кола) завдяки повторювальному рефлексуванню [23]. Рух-перебіг думки «по колу» це певною мірою метафора, що врегульовує продуктивне розмірковування у межах технік смислової реконструкції тексту, образу чи символу, наслідком чого є їх розуміння й подальша інтерпретація.

Сучасна герменевтика є не просто конкретною теорією чи наукою про розуміння, а філософським принципом-засновком діалектичного підходу до оприявленої текстової дійсності. Створений (написаний, змальований, символічно упередметнений, виголошений) автором ідейний посил це також відображення його світогляду, тоді як розуміння даної інтенції як ретранслятора світоглядної позиції особи дає змогу психологу інтерпретувати її приховані смисли [15]. Тут герменевтика постає не просто інструментом витлумачення, а й переосмислення і реконструкції ідеї автора, її розшифровки, декодування, творення по-новому. У психологічній роботі через наратив клієнта здійснюється розпізнання життєво важливих для нього проблемних моментів, які ним повідомляються, що дозволяє з рефлексивних позицій пропрацювати їх, усуваючи деструктивні наслідки, виявляти перспективи психічного оздоровлення особи.

Герменевтичний підхід до прочитання та осмислення текстів (висловів, оповідей) вимагає від психолога вміння зрозуміти задум автора, «вжитися» в образну систему наративного поля клієнта, головню з допомогою емпатійного слухання. Він дозволяє пов'язати психологічну теорію і свободу-практику, спонукати людину до повноцінного життя в ритмі ось-буттєвого екзистенціювання. Чим глибше

психолог занурюється в наратив, тим більше виникає питань, і тим більші глибини-обрії відкриваються його свідомості як ідеальному інтерпретатору. Надалі обирається рефлексивно-методологічна позиція до розуміння клієнта, вивчаються природа і першоджерела його життєвих і суто особистісних проблем.

Повторювальні рефлексивні акти-роздуми, здійснювані на рівні професійних умінь-навичок психолога, уможливають дієве застосування наявного дослідного інструментарію для розбірливого осягнення та подальшої інтерпретації наративу (історії-оповіді) клієнта задля надання йому ефективної психологічної допомоги. А мистецтво тлумачення значущих для особи подій, життєвих ситуацій вимагає звернення щонайменше до чотирьох її змістовних компонентів: 1) *когнітивного* – розуміння, проникнення в суть, інтенцію (задум) автора, вживання у його внутрішній світ (дивінація як інтуїтивне вгадування); 2) *архітектонічного* – вміння використовувати методіку «герменевтичного кола» (Ф. Шляєрмахер), спроможність узріти цілісну конструкцію (П. Рікер) тексту з його динамічною організацією, супідрядностями і співзалежностями елементів оповіді та вправність у виявленні прихованих сенсів виголошеного; 3) *аксіологічного* – вміння здійснювати «історичну реконструкцію» (В. Дільтей) ціннісного значення авторського задуму клієнта із розпізнанням його вартісних нашарувань, прогнозувати віднаходження особою нових диспозицій (Г. Гадамер); 4) *інтегративно-еклектичного* (Р. Асаджіолі) – психосинтезу як теоретичної концепції оздоровчого впливу на людину і на її саморозвиток, що дає змогу рефлексивно (об'єктивовано) інтерпретувати психологічну проблему.

Змістовність оповіді вирізняється поліфонічністю, багатоаспектністю, а розмаїття елементів світосприйняття клієнтом убачається у формі подачі ним історії свого життя. Розуміння наративу також передбачає емоційну оцінку події, проведення особистісно-сміслових аналогій. Але заодно осмислення і тлумачення повинно здійснюватися з позицій рефлексивної об'єктивації інформації. Герменевтика пропонує аналітичний апарат, який є дієвим у досягненні вагомих результатів у вирішенні теоретичних та практичних психологічних завдань. Причому для прикладної психології її важливість зумовлена можливістю сутнісного розуміння психосоціальної природи

людини, а тлумачення наративів клієнта дозволяє осмислити його внутрішній світ, ество, сферу свідомості.

3. Психолого-методологічні принципи роботи з наративами

У процесі спілкування відбувається обмін ідей, вражень, переконань, вартостей, наслідком чого є обопільно збагачене (дуальне) розуміння певної життєвої ситуації одного чи декількох учасників комунікації, що дозволяє більш достеменно виявити і розлого пояснити інтенційні витoki тих чи інших проблемних моментів. Ці першоджерела є підґрунтям у конструюванні загальної картини світу, а також базовим чинником організації внутрішнього світу особистості. Тож нові ракурси моніторингу складних життєвих обставин, про які йдеться в наративі окремої людини, і подальші інтерпретативні рефлексії перетворюються на самісні стимули до її самозмін, що оприявнюються в актах переоцінки проблемності ось-буття і в наступній планомірній індивідуальній роботі над усуненням внутрішніх шаблонів-схематизмів деструктивного бачення ситуації-події, її переосмислення з позицій сутнісних позитивних зміслових переформатувань. І це зрозуміло чому: якщо прибрати (десенсибілізувати) з переживання «проблеми» емоційну складову, то зостається сам факт чи даність.

На формування внутрішньої інтерпретаційної моделі (аналогу об'єктивного світу) суб'єктивного образу навколишньої реальності впливають різноманітні чинники, що перекодовують потік енергії-інформації з предметної дійсності у відповідну систему віддзеркалень, обрамлену психосоціальним алгоритмом розшифровки (звичними, притаманними чинній культурі знаковими засобами-інструментами порозуміння зі світом) сушого [14]. Декодуння наративу опосередковується розумінням виголошеного людиною і ґрунтується на багаторівневій, внутрішньо узгодженій та сумісно обстоюваній, організації знаків-значень-сміслів, що дає змогу розпізнати наскрізний посил, себто висловлювання, промовця. Тут віховими постають поняття знаку, значення і смислу, що структурують розпізнання та розуміння у форматі понятійного вмісту думки, унаявлюють світогляд особистості у виявах усвідомленості, значущості, вагомості, доцільності, сенсовості, сакральності тощо.

Значну роль у виборі методів інтерпретації

будь-яких знакових (у тому числі мовних) систем відіграє вплив традицій, що, звісно, стосується також певного теоретичного підходу чи наукової школи, масштабу їх прикладних можливостей, професійних здібностей слухача (зокрема, як суб'єкта пізнання, дослідника, психолога, опонента і т. ін.) й застосовуваного методологічного інструментарію. Конкретні соціокультурні й історичні умови породжують сув'язь взаємопричинених елементів чи фрагментів оповіді, об'єднаних наскрізною особистісною ідеєю (інтенцією) і сенсом (персональною значущістю), що повинні правильно декодуватись слухачем (психологом, інтерпретатором) та з урахуванням специфіки внутрішнього засвіту автора історії-оповіді [24].

Обстоювані у мовленні позиції наратора є певною мірою досвідною ретроспективною рефлексією його інтенцій (думок, переконань, намірів, вартостей, сенсів), що зорієнтовує особу (постфактум) у власних домаганнях-умислах через формовияви скоєного, вчиненого. Здійснюючи акт мовленнєвої референції (проголошення) як досвідно зорганізованого взірця-мірила при прийнятті рішення, оповідач унагляє у тексті власну інтенцію (замисел) через конвенційні мовні знаки, обрамлюючи довколишню реальність певними формовиявами – принципами, закономірностями, правилами й умовами функціонування. Шифрування (кодування) і розшифровка (декодування) змістовлень думки промовця здійснюється в контексті вербалізованої знакової форми (виголошеного), у якій поєднуються семантика (значення), сенс (персоніфікована значущість) і змісл (сутнісний зміст) у вимірах міжсуб'єктного порозуміння [11].

Однак зауважимо, що належного і повноцінного пояснення взаємозв'язку змістовлення будь-якого тексту зі всеохватним його значенням немає, адже лексеми як самостійні значеннєві одиниці можуть трактуватись з різних пізнавальних позицій: 1) із філологічної (лексика, граматики, стилістика, лінгвістика); 2) із фізіологічної (артикуляція, мовлення, тембр, тон, діапазон, гучність); 3) із соціокультурної (образи й інші картинні упредметнення, приписи, вимоги, цінності); 4) з герменевтичної (розуміння і мистецтво витлумачення); 5) із філософської (сущє, світоустрій, духовність, свобода, ідеал); 6) із психологічної (розуміння, пояснення, усвідомлення, упредметнення, експресивність, сутнісний зміст, контекст) та ін. [14].

Осмилення людських наративів передбачає

організацію вдумливої рефлексії, усвідомленого та відповідального руху-поступу думки до осягнення наскрізної ідеї всього проголошеного [13]. Організація смислів невід'ємно пов'язана з часопростором їх зреалізування, коли мисленнєва робота класифікує понятійні і категорійні співвідношення, структурує когнітивні матриці, систематизує динамічні процеси свідомості, визначаючи тим самим доцільність психічної активності загалом. Тож варто виокремити предметне (значеннєве) і смислове поля мовних (знакових) виразів, де під першим розуміється фокусна спрямованість свідомості на референційний аспект розумової роботи, а під другим системна мислєдїяльність, яка дозволяє осягнути дослідникові потаємні лакуни світобудови (див. [15; 17]).

Представникам однієї культури, віку, географічного розташування, етнічної приналежності і цінностей легко порозумітися один з одним. Принципи і механізми розпізнання значущості, персональної вартісності, налагодження довірливих стосунків, досягнення узгодженості в діях, витлумачення поведінки інших закладаються ще з дитинства [9]. З часом перебування у певному ареалі існування формує в особи системне бачення реальності, послуговуючись певною матрицею інтерпретацій. Тому доросла людина на рівні автоматизму (інструментально чи інтуїтивно) спроможна пояснити причини і наслідки власної поведінки й учинків навколишніх. Але заразом трапляються певні колізії у порозумінні через значні історичні, культурні та расові відмінності між співрозмовниками, що ускладнює налагодження продуктивного діалогу і співпраці.

Тож виголошене дає підстави констатувати, що чинники порозуміння (розпізнання і тлумачення наративів співбєсїдника) засновані на дихотомійній залежності сприяєливості чи суперечливості (шкоди): 1) мови як системи знаків, кодів, у яких зашифровані думки промовця, де саме достеменне володіння мовним тезаурусом опонента дозволяє осмислено і продуктивно вести діалог; 2) культури, звичаїв, традицій, забобон, що є надбанням попередніх поколінь, які з часом трансформуються, але їх «відлуння» доволі часто і потужно впливає на діяльність і вчинки окремої людини; 3) контексту і специфіки безпосереднього суспільного загалу, що формує ситуаційні (тимчасові) навички реагування на чинники зовнішнього середовища; 4) історію чи біографічну складову виголошеного наративом як суб'єктивного простору його

світогляду. В цьому аналітичному розрізі метою психологічної герменевтики є здатність фахівця цілісно сприймати історію-оповідь клієнта, а також якомога об'єктивніше її тлумачити психологічними засобами та інструментами.

У науково-психологічній традиції існує думка про неможливість повноцінного виразу особистих міркувань через мову і мовлення, що дозволяє висновувати: 1) персоніфіковані ідеї не завжди точно і вичерпно кристалізуються у слові, вони більшою мірою латентні (приховані, потаємні) та не виголошуються наратором, тому варто вивчати лакуни, порожнечі у висловах (оповідях), оскільки саме вони є об'єктивними свідченнями психологічних проблем; 2) клієнт через привласнену історію сам аргументує життєві пріоритети, робить акценти на значущих ситуаціях, подіях, діях, тим самим формуючи смислове поле культуреного спілкування з психологом; 3) теоретична традиція як взірцева диспозиція науково-психологічної школи чи конкретного підходу постає засобом інтерпретації (розуміння і тлумачення) смислових наративів особи; 4) сенси, смисли, значення та символи (виражені у мовленні та невербальних засобах спілкування) є маркерами системного вияву наболілого клієнта, що в компетентній психологічній роботі стають віхами поступу на шляху до ефективної допомоги особистості.

Визнання тотожності наративу та світогляду порушує питання його життєвої значущості та буденного сенсу. В такий спосіб психологія занурюється у внутрішній засвіт людини й попутно вирішує проблему розуміння буттєвих смислів (до яких долучається особа), категоріями якої стають усвідомлення, історична реконструкція, інтерпретація, осягнення, осмислення, життєве призначення, інтенційно-екзистенційна організація (див. [1; 6]). Тож робота з наративами полягає не лише в розпізнанні сенсових (значущих) ситуацій-подій, які підлягають дешифровці через супутні поза виголошені моменти, а й смислових (самісно-значенневих) мережив (через інтелектуально-рефлексивний поступ), що визначають людське буттєве призначення [7].

Загалом розуміння у його розвинених рефлексивних формах є технікою долучення свідомості дослідника до істини, якій можна навчитися як ремеслу, що в подальшому має тенденцію перетворитися на майстерність. Остання є достатньою умовою і важливою

складовою соціалізації особи, а також вірогіднісних горизонтів самісного екзистенціювання. Водночас розуміння це невід'ємний компонент пізнавального процесу, що виявляється у розшифровці коду, закладеного оповідачем в історію, у вирізненні сутнісних особливостей особистості, в прониклому осягненні її внутрішнього світу. Тож розуміння постає у багатогранності (поліmodalності) своїх виявів, а саме принципу, механізму, методу, технології, засобу, прийому та ін. Воно слугує осмисленню сутності і значення законів-фундацій функціонування і розвитку людини на всіх етапах її життєвого шляху.

Спроба осмислити динаміку постання методології в історичній ретроспективі та обмеженість сучасного суто психологічного інструментарію пізнання (розпізнання і тлумачення життєвих наративів зокрема) створюють виклики щодо нагальності формування у фахівців соціономічного амплуа *герменевтичного мислення*, котре послуговується кількома обов'язковими компонентами: 1) фактичними упредметненнями оповіді (значущим у наративі); 2) розумінням важливості, первісної суб'єктивної значущості ситуацій, подій, явищ, змістовним уявленням про сенс і смислонаповнення виголошеного; 3) інтерпретацією, яка є авторським (психолога) осягненням і подальшим витлумаченням наративу клієнта; 4) рефлексивною позицією інтерпретатора стосовно викладених в оповіді фактів, обставин, переживань, учинків; 5) безпосереднім спілкуванням як формою досягнення порозуміння (рапорту, довіри, поваги), що передбачає як виклад власних думок, так і вміння вислухати співрозмовника; 6) здатністю осягнути і критично проаналізувати віхові елементи-конструкції наративу (в тому числі потаємні бажання, приховані мотиви) співбесідника; 7) спроможністю рефлексивного співвіднесення змістовлень розповіді клієнта із власним професійним досвідом.

Тож вибудовування алгоритму аналізу наративу (тексту клієнта) можливе лише з урахуванням віхових принципів-закономірностей: 1) будь-яку складову у структурі тексту можна зрозуміти через ціле як через сукупності його частин (метод герменевтичного кола); 2) щоб зрозуміти клієнта, треба знати його ціннісні уподобання, пріоритети, глобальні життєві запити; 3) психолог повинен так інтерпретувати авторський текст, щоб забезпечити адекватний його вплив на власну сві-

домість, а також розпізнати і в подальшому ретранслювати самому наратору всі виголошені в історії узмістовлення, функції і значущості [21].

Оповіді від імені «Я» є похідними від самого прожиття та характеризуються *імпліцитністю* – неявними, прихованими мотивами вчинення, а побудова і контекст історії, наявність певних аспектів індивідуального досвіду впливають на емоційно-почуттєве сприйняття дійсності, на образ думок і способи взаємин людини зі світом. Наратив уявляє чуттєве сприйняття докільця, але подальші враження-судження про світ не можна відділити від внутрішнього смислового горизонту і загального значення оцінених як істотні в житті людини подій. Психолог у своїй роботі намагається сприймати об'єктивні компоненти тексту – з н а к и. Водночас також слід брати до уваги суб'єктивні наміри і приховані сенсові навантаження у висловах самого клієнта, який виголошує біографічний опис власного життєпотону, в якому відображені його наскрізні психологічні характеристики й особливості внутрішнього світу, що, своєю чергою, залежать від освіти, захоплень, релігійності, виховання, приналежності до певного класу, динамічних характеристик, емоційних станів, системи архетипів як колективних несвідомих уявлень, матеріальних умов життя та ін.

Мова (й опосередковано мовлення) є знаковою системою, тобто комплексом символів, спрямованих на взаєморозуміння учасників комунікативної взаємодії, а відтак інструментом передачі змісту та смислу думок і переконань певного представника суспільства суб'єктному докільцю. Виразно смислове значення символів мови не є раз і назавжди заданим, воно контекстуальне, залежить від субкультури клієнта і психолога, специфіки і ситуаційної нагальності, врешті-решт від суб'єктивізованого ставлення до наратора. Об'єктивоване прочитання інтерпретатором як тексту, так і підтексту – це свідчення професійної майстерності психолога, тобто володіння ним глибокими знаннями, вміннями, навичками, досвідом і розвиненим аналітичним мисленням.

Розумінням називають усвідомлення сенсу знакових систем мови і мовлення через його елементи з опорою на досвід особистості, що викликає у неї стан свідомісного долучення до упредметнень тексту, породження певних переживань, співвіднесення із власною системою ціннісних пріоритетів і духовних домагань

у ракурсі самісного прийняття чи відмежування. Щоб досягти єдності думки психолога з клієнтом, долучитись до його внутрішнього світу, потрібно формувати рефлексивне мислення як осереддя методологічного думання, котре розвивається як особистісна риса дослідника та упредметнюється в: 1) оволодінні ключовими загальнокультурними компетенціями: соціальною, гуманістичною, комунікативною, емпатійною; 2) опануванні фаховою майстерністю власного мисленнєвого (розуміннєвого, аналітичного) процесу; 3) сформованості когнітивної сфери як наскрізного запиту на дослідження і пізнання; 4) готовності до міжкультурної (різностратової) і толерантної комунікації; 5) мотивованості до фахової діяльності (переконанні в доцільності і важливості своєї роботи); 6) зацікавленості у досягненні значних професійних результатів як у сфері теоретизування, так і безпосереднього психологічного практикування; 7) прагненні до творчості-креативності, новаторства, вмінні еkleктично поєднувати методи, технології, засоби, техніки роботи з людьми; 8) тяжінні до перманентної самоосвіти, самовдосконалення.

4. Обґрунтування інтенційно-екзистенційної організованості самоздійснення людини в архітектоніці її наративів

Становлення дослідника (науковця чи психолога-практика) пов'язане із потребою саморозвитку і самоплекання, формування цілої низки загальнокультурних та професійних рис-якостей, достатніх фахових і суто людських здібностей. В даному випадку саморозуміння через осмислення власних інтенційно-екзистенційних запитів (на рівні дійства самоосягнення) дозволяє особі статися у соціономічному амплуа фахівця, котрий здатен відрефлексувати свої домагання, призначення і цілі, збагнути принципи і закони організації дійсності та правильно їх витлумачити, усвідомити, а також зрозуміти інших людей, зважаючи на їхні емоції та почуття, переконання та уявлення про світ. Тож р е ф л е к с і я є засадничою категорією при становленні справжнього дослідника людського ества, адже уможливорює об'єктивовано й емпатійно сприймати внутрішній засвіт людини, а також згармонізувати зносини між власним Я і суспільним загалом, що супро-

воджується посиленням розвитком мисленнєвої й емоційно-почуттєвої сфер самого фахівця соціогуманітарного профілю.

М.М. Бахтін обстоював тезу, що свідомісне долучення до людського ества є формою мистецтва розуміння і пояснення (звісно, в контексті методологічного думання), за якого здійснюється пошук прихованого смислу, утаємничених потягів і мотивів, значеннєвих нашарувань, інтенцій екзистенційного характеру, сутнісного розмірковування, котре дозволяє доєднатись до царини трансцендентного (див. [2; 13]). Особа власною активністю у просторі взаємин зі світом створює не лише свій внутрішній світ, а й форматує образ довколишньої реальності, що сутнісно є лише спотвореним уявленням про нього чи викривленим віддзеркаленням через призму персонального сприйняття. Таким чином людина лише дотична до буття через формат ситуаційно обмеженого життя.

Оскільки наратив є частиною душевних переживань людини, її внутрішнього ества, несе у собі світоглядне начало, то й посил (оповідь) клієнта варто розглядати з позицій синергійності: взаємопроникнення матеріального та ідеального вимірів упорядкування позаособового й уособленого простору самозреалізування. До того ж за допомогою текстових формовиявів думок, вражень і переконань людини транслюються її духовні сутнісні сили і наміри-домагання. Психолог у своїй роботі намагається сприймати об'єктивні компоненти тексту – знаки і символи, звертаючи при цьому увагу на суб'єктивні мотиви і приховані сенсові навантаження у висловах самого клієнта, котрий виголошує біографічний опис власного життя, в якому відображені його наскрізні психологічні характеристики й особливості внутрішнього світу, що, зі свого боку, залежать від освіти, захоплень, релігійності, виховання, належності до певного класу, емоційних станів, системи архетипів як колективних несвідомих уявлень, матеріальних умов життя тощо. Безсумнівно, що у психологічній роботі варто спиратися на рефлексивне обґрунтування (усвідомлення, осмислення) авторського задуму і віхових ідей (моделей, патернів, стилів) життєзреалізування особистості клієнта.

Результатом рефлексивного аналізу проблеми сучасної психологічної практики є основні методологічні принципи або ще метапринципи, що визначають стратегії самоздійснення особистості клієнта: аксіологічний, культуроло-

гічний, антропологічний, гуманістичний, синергетичний, герменевтичний і вітакультурний [6; 13]. Зокрема, герменевтичний слугує цілісному розумінню культурних загальнолюдських цінностей через запропоновану свідомісну матрицю потоку розуміннєвих актів, котрі забезпечують точність сприйняття та інтерпретації й у підсумку результативність психологічної допомоги.

В обстоюваних позиціях вбачаємо найефективніші методологічні орієнтири організації вивчення й аналітичного просвітлення наративів людини, де надійним інструментом є циклічно-вчинковий підхід А.В. Фурмана, що містить взаємозбалансовану єдність чотирьох принципів (учинковості, системності, циклічності, синергійності), шести закономірностей, низки похідних нормативів і набору новаційних засобів професійного методологування (див. [1; 15; 17-18]). Мовиться про вітакультурні свідoctва оприявнення субстанційної дійсності свідомості психолога і клієнта як дійових осіб єдиного наративного процесу, котрі у різних режимах описово-інтерпретаційного екзистенціювання здійснюють своє внутрішнє вчинення за чотири-тактною спіраллю: від ситуаційно наявного і незрозумілого до задуманого й предметно інтенційованого й далі до зреалізованого й осягненого смислотвірним розумом і нарешті аж до відрефлексованого, зрозумілого, доступного, звичного.

У цілому сучасні аналітичні поступи до роз'яснення наративів варто розглядати як системопонятійне інтерпретування «образу світу», що обстоюється суб'єктом життєдіяльності – автором певного кола символів, знаків, текстів, творів мистецтва тощо. Наративи окремого суспільного кластеру (соціальні страти, організації, вчені, галузеві фахівці, етнічні і расові групи, пересічні особи) мають спільну типологію, досвідну організацію і сюжетну форму. Конкретні нації та уряди країн прищеплюють населенню специфічні наративи про історичні події і про розвиток держави. Адже саме так формується національна свідомість (активна громадянська позиція, патріотизм, толерантність) та її, на жаль девіації-викривлення (нацизм, шовінізм, фашизм, рашизм). З іншого боку, наратив постає інтерпретативною послідовністю викладу певної інформації, коли її підбір здійснюється відповідно до запитів конкретної аудиторії, що, своєю чергою, має свій наслідок –

опосередковані формовияви вособистісного світогляду, цінностей, переконань, вірувань і т. ін. Наратор витлумачує дійсність із позицій власного ментального досвіду, але з урахуванням чинників культурного довкілля, суспільних настанов і моральних запитів соціуму. Історії-оповіді тут відіграють роль маркерів пізнання дійсності та мірилами налагодження контактів і порозуміння у спілкуванні.

Евристична спроба описати низку сучасних підходів до аналізу наративу містить такі аналітичні складові: 1) *тематична*, за якої акцентується увага на змістовленнях тексту історії; 2) *структурна*, що опікується способом (манерою, стилістикою) розповіді; 3) *інтеракційна*, яка є формою діалогічної організації взаємодії між оповідачем і слухачем; 4) *перформативна*, що дозволяє розглядати особистість наратора в контексті виголошеного, яке унаявлюється в персональних діях і вчинках (на засадах конгруентності), котрі є віддзеркаленням справжнього ества і сутнісних характеристик людини, безпосереднім розпросторенням у світ її намірів, задумів, домагань.

Як нами зазначалося раніше [6; 11-14], людський досвід прожиття, виголошений у наративі, є атрибутивною ознакою життєпотуку свідомості і змістовим виявом людського ества, що найбільш влучно тлумачиться із позицій циклічно-вчинкового підходу як цілісної парадигмально-дослідницької системи оприявлення особистості у її інтенційно-екзистенційних характеристиках. Так, на передньому плані завжди постає екзистенція як квінтесенція чотирьох складових (згідно із принципом кватерності): інтенції, що визначають виховий життєвий задум як дороговказ самореалізування; орієнтації, що конкретизуються у спрямованості і персоніфікованому мотиві діяння; наступність учинків як система актів циклічно-подієвого облаштування життєвого шляху людини; наративі, який становить формовияв рефлексії особистого досвіду прожиття. Фоною площиною окреслено маркери вершинного рівня долучення особи до осьбуттєвості через його осмислення, у якій перебувають локально нагальні конфігурації самоздійснення: ситуаційне уявлення особи про насущність і персональну значущість занурення у вир буденності; мотиваційна рішучість як наважливість у дотриманні стратегічної лінії поведінки чи діяльності при взаємодії з довкіллям; дієве уприсутнення в актах

прямих зносин зі світом; сутнісне рефлексування скоєного, заподіяного, створеного, пережитого. Відтак медіаторами зазначених площин миследіяльного долучення до осьбуття на різних етапах інтенційно-екзистенційного самоосягнення утверджуються пізнання-самопізнання, визначення-самовизначення, реалізація-самоздійснення, усвідомлення-саморефлексія.

Принципи інтенційно-екзистенційної зорганізованості особистісних життєвих запитів окреслюються *праксисом*, тобто такою формою соціальної взаємодії, що скоординована першочерговим запитом-домаганням особи стосовно досягнення мети, причому з розумінням нею наслідків власних діянь чи вчинків. Такий підхід в аналізі наративів постає засобом рефлексування дослідника (психолога) у визначенні особистісних ідентичностей оповідача як презентанта свого Я у його досвідних формовиявах, що утворює траєкторію свідомого долучення (розуміння) до змістовлень буттєвого призначення самої особистості (клієнта).

Зорганізована внутрішнім, свідомісним прийняттям наскрізна ідея (інтенція), яка має сенс-значущість для людини, здатна перебудувати, переструктурувати її смислбуттєвий світ як особистості й відтак спричинити зміни у її поведінці, діяльності, вчинках, актуалізувати внутрішні потенціали духовного саморозвитку, вивільнити канали творчого саморозкриття у злетах екзистенційної свободи і любові [14]. Тож особистість у поступі до осягнення власної осьбуттєвості послуговується мірилом-принципом інтенційно-екзистенційного засвідчення свого Я у світі, що характеризується низкою нашарувань (*табл.*).

Інтенційно-екзистенційні свідчення осьбуттєвості особи організуються на підвалинах циклічно-вчинкового підходу А.В. Фурмана, за якого на рівнях людського становлення у позиції *передситуації* постає ідейний пласт, *ситуаційний* вимір окреслюється сенсожиттєвими опціями, *мотивація* визначає смислбуттєвий прошарок, *дія* узгоджується з екзистенційним (самісним) виміром, а *ніслідія* описується рефлексивними і саморефлексивними змістовленнями. Тож ідейний рівень даної зорганізованості окреслюється наскрізними життєвими домаганнями особи, скеровує і кристалізує предметне коло її психічної активності; сенсожиттєвий конкретизує цілі і можливі засоби життєствердження, визначає

Таблиця

Матриця інтенційно-екзистенційних свідчень ось-буттєвості людини
(автор А.А. Фурман, створено 30.08.2023, друкується вперше)

		Пласти людської буттєвості				
		Ідейний	Сенсожит-тевий	Смислобут-тевий	Екзистенційний (самісний)	Рефлексивний
Модуси суб'єктивності: людина як	Індивід	Намір (задум)	Рефлекс	Вживання	Існування	Інстинкт
	Суб'єкт	Інтенційне	Ідентифікація	Активність	Вітальне	Усвідомлення
	Особистість	Інтенція	Індивідуація	Діяльність	Екзистенція	Рефлексія
	Індивідуальність	Інтенційність	Сенсотворення	Вчинок	Екзистенційність	Рефлексивність
	Універсум	Інтенціювання	Ковітальне призначення	Одухотворення	Екзистенціювання	Саморефлексування

ставлення до світу і регулює її поведінку у повсякденні, окреслює контури сенсовності існування; смислобуттєвий зосереджує психодуховну енергію на дієве освоєння і сутнісне осягнення об'єктивної реальності з орієнтуванням на персональну причетність Я до неї, породжуючи тим самим дотичність особистості

до ось-буття; екзистенційний вимір забезпечує свідоме і творче відображення дійсності через формат внутрішнього засвіту, слугує осягненню повновагомому уприсутненню людини як індивідуальності у світі, котра глибоко відчуває, переживає й духовно наповнює кожен момент власного вітального екзистенціювання,

рефлексивний пласт обстоюється (на засадах досвіду, осмислення, осягнення, прозоріння, одкровення) рамковими умовами духовної динаміки як мірилом руху-поступу універсумної самості до гармонії, досконалості, переображення, свободи, святості.

Модуси суб'єктивності усистемлюються п'ятирівневою структурно-функціональною таксономією: *індивідним* як упредметненням долучення людини – біопсихічної істоти – до світу на рівні природного виживання; *суб'єктивним* як носієм різних форм, схем і способів психовітальної активності; *особистісним* як багатогранною єдністю анатомо-фізіологічних, морфологічних і змістово-функціональних психосоціальних рис-якостей і водночас як окультуреною формою розвитку та самовдосконалення людини; *індивідуальнісним* як уособленням неповторної автентичної цілісності психічного світу, в рамках якої особа оволодіває відносною самостійністю, активно діє, здатна до самовизначення, саморегуляції, самозростання; *універсумним* як зосереджувачем духовних запитів, намірів, цінностей, переконань у життєвому просторі самоздійснення як глобальної полівмотивованої вершинної форми самотворення людини-універсуму через осягнення сенсу власного життя і становлення абсолюту Я-духовного. Тож модуси суб'єктивності вдало окреслюють сферну мозаїку постанови людини на всіх етапах її діяльно-вчинкових звершень з їх сутнісними характеристиками, автентичними узмістовленнями, специфічним психодуховним наповненням.

Отже, інтенційно-екзистенційні врегулювання людської буттєвості окреслюються вищими психофункціональними утвореннями особи. Іntenція тут є формовивом її інтелектуальних зусиль, самісна сутність якої полягає в розумній організації стратегічної лінії життєтворення. Інакше кажучи, вона характеризує динамічну наповненість свідомості особи смислоформами її споконвічної причетності до пізнання і конструювання світу в його цілісності та повноті й у такий спосіб перманентно рефлексивне, аналітико-синтетичне віднаходження законів і принципів власної буттєвості. Осмисленість постає свідомісною характеристикою й усталеною особистісною рисою-якістю, котра координує і синтезує різноманітні психічні акти, слугує план-картою в обранні людиною соціокультурних і суто духовних засновок діяльності. Індивідуальність як поняттєвий засіб окреслює особливу

форму присутності людини у житті, в рамках якої вона оволодіває внутрішньою цілісністю і відносною самостійністю, активно і своєрідно (творчо) проявляє себе в навколишньому світі завдяки розкриттю особистих здібностей, обдарувань, талантів. Самосвідомість, унаслідок найвищі форми буттєвості, забезпечує рефлексію дійсності та власного Я людини, слугує чинником породження у її внутрішньому світі смисложиттєвих домагань, формує образ ідеальних організованостей соціальної взаємодії й особистісного самовдосконалення.

Екзистенція як вершинний результат оприявлення людських інтенцій породжує царину граничних смислів, котрі ототожнюються з наскрізними життєвими орієнтирами й персоніфікованими переживаннями ось-буттєвості, котре охоплює не стільки емпіричні (онтичні) рівні життєзреалізування, а онтологічні горизонти відкриття трансцендентального у вчинкових поступках людини до віднаходження свого правдешнього буттєвого призначення. Вагомість екзистенційного досвіду полягає в тому, що в ньому відображається і безпосередньо переживається значущість людської буттєвості як відчуття всеосяжного взаємозв'язку особи зі світом. Тож екзистенція є свідомісно розлогим простором продукування онтологічних смислів, що уможлиблює буттєву диференціацію надособистісних цільових домагань, пріоритетів діяльності й учинення. Врешті-решт лише звернення особистості до смислу буття допомагає їй зрозуміти глибину власного існування і наблизитись до осягнення сенсу земного життя.

ВИСНОВКИ

1. Застосування герменевтичного підходу в психології дає змогу вивчати наративи особи як інтенційно-екзистенційні засновки людського самоздійснення, орієнтуючись на дотримання принципів достеменного розуміння змісту висловленого та першочергового задуму-ідеї автора, коректного використання методу герменевтичного кола, історичної реконструкції умов створення тексту (традицій та патернів сприйняття). Мистецтво розуміння сенсу, або ще осягнення смислових засад історії-оповіді, здійснюється через свідомісне проникнення у внутрішній (образний, символічний) світ автора з долученням мисленнєвого процесу, рефлексивного аналізу та з допомогою занурення в емоційні стани наратора шля-

хом суголосного переживання певних значущих подій у його житті. Результатом цієї клопіткої роботи психолога є розуміння істинного першоджерела особистісних проблем клієнта, справжнього сенсу наративу та доволі точна ретрансляція задуму автора.

2. Герменевтичний підхід у психології це теорія і практика (наука та мистецтво) тлумачення й інтерпретації психічного, що виражається в наративах (оповідях, текстах) і має на меті найбільш повне та глибоке їх розуміння з урахуванням соціально-культурних традицій, рефлексивного осмислення емоційно-морального спадку людства та особистого психодуховного досвіду ковітального суб'єкта. Герменевтика дозволяє унааявити ефективного дослідника (у ролі науковця, практика), здатного зрозуміти себе, віднайти власне місце у світі, досягнути навколишню дійсність і правильно її витлумачити, усвідомити Я, а також зрозуміти інших людей з їхніми почуттями, думками та уявленнями про світ.

3. Наративи не просто віддзеркалюють, а переломлюють-інтерпретують досвід через призму персоніфікованого світобачення та наявних цілей-запитів, самооцінних суджень, принципів організації особою повсякдення, нагальних життєвих пріоритетів. Усистемнення й організація особистих уявлень, стратегічних інтересів і ситуаційних потреб є наслідком інтенційно-екзистенційної спрямованості самої людини, котра через оповідь транслює своє відношення до світу і ставлення до людей, відрефлексовує привласнені цінності, ковітальні значущості, враховуючи вимоги суспільного загалу та етнокультурного ареалу її ось-буття.

4. Наративи з рефлексивних позицій дозволяють психологу сутнісно проаналізувати минуле особи та інтерпретувати їх залежно від упорядкування внутрішнього світу і змістовних рис-якостей конкретної особи клієнта. Вони становлять певне викривлення минулих подій, які ототожнюються із її самоідентифікацією в даний момент часу, а тому не можуть бути прийняті як істинно об'єктивні, адже досвід клієнта є виявом нагальних ментальних запитів у ситуації певних вітакультурних вимог сьогодення як синергійного поєднання минулого, теперішнього і майбутнього. Однак наративи, Я-повідомлення чи розповіді-автентичності слугують методичним засобом переосмислення людиною власного життя на рівні її різних

ідентичностей: персональних, групових, колективних, етнічних, національних, професійних тощо.

5. Розуміння наративів клієнта характеризується низкою обов'язкових компонентів: 1) текстовим упредметненням (навантаженням); 2) загальним вихідним уявленням про змістовлення розповіді; 3) сенсовністю тлумаченням тексту, спрямованого на розуміння його персональної значущості; 4) саморозумінням, якого має досягти інтерпретатор-психолог; 5) спілкуванням – комунікацією у вербальній формі, співвіднесенням сенсів й змістовлень повідомлення (нарративу клієнта) з реальними ситуаціями життєдіяльності та подолання труднощів міжособової взаємодії.

6. Сутнісний аналіз наративів окремої людини постає одним з дієвих інструментів подолання її психологічних проблем екзистенційного характеру, адже допомагає рефлексивно досягнути власний внутрішній світ, слугує осмисленню ціннісних її пріоритетів і життєвого шляху в цілому. Герменевтика як психологічна технологія уміщує ґрунтовні соціо-гуманітарні знання, практичні вміння і досвід контекстного аналізу й інтерпретації наративів клієнта та структурно організується такими компонентами-складниками: 1) *когнітивним*, що уможливорює розуміння наскрізного задуму чи інтенційного спрямування особи; 2) *архитектонічним*, котрий з допомогою методу герменевтичного кола слугує об'єктивному аналізу змістовлень оповіді; 3) *аксіологічним*, який кристалізує ціннісно-орієнтаційну сферу особистості; 4) *фактологічним*, що вміщує навички й уміння співвідносити висловлювання клієнта з реальними ситуаціями, подіями, відслідковувати його правдиві та істинні життєві запити.

7. Особистісні наративи постають інтенційно-екзистенційними свідченнями занурення людини в ось-буття, слугують обранню нових горизонтів самозвершень, стимулюють психодуховну активність, організують віднаходження перспектив її самісного вдосконалення і здійснення. Висновуємо, що для сутнісного розпізнання історій-оповідей особи найефективнішим є циклічно-вчинковий підхід та заснована на ньому мислетехніка з його досконалим методологічним інструментарієм, який дозволяє унааявити потаємні лакуни людських помислів, домагань, прагнень у поступі до повномірного екзистенціювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вітакультурна методологія: антологія. До 25-річчя наукової школи професора А.В. Фурмана: колективна монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 980 с.
2. Бахтін М. До філософії вчинку. *Психологія і суспільство*. 2019. №1. С. 534. DOI: <https://doi.org/102307/431748>
3. Дільтей В. Виникнення герменевтики. *Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія / упоряд. В.В. Лях, В.С. Пазенок*. Київ: Ваклер, 1996. 428 с. С. 31-60.
4. Інтегративно-особистісний підхід у психологічній науці та практиці / Г.О. Балл, О.В. Губенко, О.В. Завгородня та ін.; за ред. Г.О. Балла. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2012. 206 с.
5. Завгородня О.В. Інтегративно-екзистенційний підхід до розуміння особистості. *Психологія і суспільство*. 2017. №2. С. 74-92.
6. Методологія і психологія гуманітарного пізнання: колективна монографія. До 25-річчя наукової школи професора А.В. Фурмана. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 998 с.
7. Рікер П. Сам як інший; пер. з фран. Вид. 2-е. Київ: Дух і Літера, 2002. 458 с.
8. Система сучасних методологій: хрестоматія у 4-х томах / упоряд., відп. ред., перекл. А.В. Фурман. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. Т. 1. 314 с. Т. 2. 344 с. Т. 3. 400 с. 2021. Т. 4. 400 с. 2023. Т. 5 (додатковий). 590 с.
9. Титаренко Т.М. Сучасна психологія особистості. Київ: Марич, 2009. 232 с.
10. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі / пер. з англ. Олена Замайська. Харків, 2016. 160 с.
11. Фурман А.А., Червінська Ю.. Герменевтичні засновки психологічної інтерпретації наративів клієнта. *Наукові інновації та передові технології (Серія «Психологія»)*. 2022. № 1 (3). С. 410421.
12. Фурман А.А. Інтенційність як сутнісна ознака смисложиттєвого буття особистості. *Психологія і суспільство*. 2019. № 34 (7778). С. 118139. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2019.03.118>
13. Фурман А.А. Особистість у формовиявах смисложиттєвого зорієнтування. *Психологія особистості*. 2017. № 1 (8). С. 7782.
14. Фурман А.А. Психологія смисложиттєвого розвитку особистості. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 508 с.
15. Фурман А.В. Ідея і зміст професійного методологування: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 378 с.
16. Фурман А.В. Метатеоретична мозаїка життя свідомості. *Психологія і суспільство*. 2018. №3-4. С. 13-50. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2018.03.013>
17. Фурман А.В. Методологічна оптика як інструмент мислевчинення. *Психологія і суспільство*. 2022. №2. С. 6-48. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2022.02.006>
18. Фурман А.В. Модульно-розвивальний оргпростір методологування: аргументи розширення. *Психологія і суспільство*. 2017. №1. С. 34-49. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2017.034>
19. Фурман А.В. Свідомість як рамкова умова пізнання і методологування. *Психологія і суспільство*. 2017. №4. С. 16-38. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2017.04.016>
20. Фурман А.В., Фурман О.С. Методологічне

обґрунтування психології як сфери миследіяльності. *Психологія і особистість*. 2021. №2. С. 9-45.

21. Чепелева Н.В. Проблеми психологічної герменевтики. Київ: Інс-тут психології ім. Г.С. Костюка АПН України; Вид-во "Міленіум", 2004. 276 с.
22. Юнг К. Г. Людина та її символи. Київ: Центр навчальної літератури, 2022. 436 с.
23. Rosenthal G. & Fischer-Rosenthal W. (2007). *Analyse narrative-biografischer Interviews. Qualitative Inhaltsanalyse. Grundlagen und Techniken / Hrsg. von F. Mayring*. UTB Verlag: Stuttgart, P. 456468.
24. Riessman C.K. (1993). *Narrative Analysis. Qualitative Research Methods*. Newbury Park, CA: Sage. Vol. 30. 80 p.

REFERENCES

1. Furman, A.V. & Furman, O.Y. & Shandruk, S.K. & Co (2019). *Vitakulturna metodolohiia: antolohiia. Do 25-richchia naukovoї shkoly profesora A.V. Furmana [Vitalcultural methodology: an anthology. To the 25-th anniversary of professor A. V. Furman's Scientific School]*. Ternopil: TNEU [in Ukrainian].
2. Bakhtin, M. (2019). *Do filosofii vchynku [To the philosophy of action]*. *Psykhohohiia i suspilstvo Psychology and society*, 1, 534 [in Ukrainian].
3. Diltei, V. (1996) *Vynyknennia hermenevtyky [The emergence of hermeneutics]*. *Suchasna zarubizhna filosofii. Tychii i napriamy. Khrestomatiiia / eds. V.V. Liakh, V.S. Pazenok*. Kyiv: Vakler, 31-60 [in Ukrainian].
4. Ball, H.O. & Hubenko, O.V. & Zavorodnia, O.V. & Co (Eds.). (2012). *Intehratyvno-osobystisnyi pidkhdid u psykhohohichnii nauksi ta praktytisi [Integrative-personal approach in psychological science and practice]*. Kirovohrad: Imeks-LTD [in Ukrainian].
5. Zavorodnia, O.V. (2017). *Intehratyvno-ekzystentsiinyi pidkhdid do rozuminnia osobystosti [Integrative-existential approach to understanding personality]*. *Psykhohohiia i suspilstvo Psychology and society*, 2, 74-92 [in Ukrainian].
6. Furman, A.V. & Furman, O.I. & Shandruk, S.K. & Co (2019). *Metodolohiia i psykhohohiia humanitarnoho piznannia. Do 25-richchia naukovoї shkoly profesora A.V. Furmana [Methodology and psychology of humanitarian cognition. To the 25th anniversary of professor A.V. Furman's scientific school]*. Ternopil: TNEU [in Ukrainian].
7. Riker, P. (2002). *Sam yak inshyi [Himself as another]*; trans. Vol. 2. Kyiv: Dukh i Litera, [in Ukrainian].
8. Furman, A.V. (Ed.). (2015, 2021, 2023). *Systema suchasnykh metodolohii: khrestomatiiia u 4-kh tomakh [The system of modern methodologies: a textbook in 4 volumes]*. Ternopil: TNEU [in Ukrainian].
9. Tytarenko, T.M. (2009). *Suchasna psykhohohiia osobystosti [Modern personality psychology]*. Kyiv: Marych [in Ukrainian].
10. Frankl, V. (2016). *Liudyna v poshukakh spravzhnoho sensu. Psykhohoh u kontstabori [Human in search of true meaning. A psychologist in a concentration camp]* / trans. english Olena Zamaiska. Kharkiv [in Ukrainian].
11. Furman, A.A., Chervinska, Y.V. (2022). *Hermenevtychni zasnovky psykhohohichnoi interpretatsii naratyviv kliienta [Hermeneutic foundations of psychological interpretation of client narratives]*. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii (Serii «Psykhohohiia») – Scientific innovations and advanced*

technologies (Psychology series), 1 (3), 410421 [in Ukrainian].

12. Furman, A.A. (2019). Intentsinist yak sutnisna oznaka smyslozhyttievoho buttia osobystosti. [Intentionality as an essential feature of the meaningful existence of an individual]. *Psykhohihiia i suspilstvo Psychology and society*, 34 (7778), 118139. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2019.03.118> [in Ukrainian].

13. Furman, A.A. (2017). Osobystist u formovyivakh smyslozhyttievoho zorientuvannia [Personality in the forms of meaningful life orientation]. *Psykhohihiia osobystosti – Personality psychology*, 1 (8), 7782 [in Ukrainian].

14. Furman, A.A. (2017). Psykhohihiia smylozhyttievoho rozvytku osobystosti [*Psychology of the meaning-life personality development*]. Ternopil: TNEU [in Ukrainian].

15. Furman, A.V. (2016). Ideia i zmist profesiinoho metodolohuvannia [The idea and content of professional methodology]. Ternopil: TNEU [in Ukrainian].

16. Furman, A.V. (2018). Metateoretychna mozaika zhyttia svidomosti [Metatheoretical mosaic of the life of consciousness]. *Psykhohihiia i suspilstvo Psychology and society*, 34, 1350 [in Ukrainian].

17. Furman, A.V. (2022). Metodolohichna optyka yak instrymnt myslevchynenyia [Methodological optics as a thought-activity tool]. *Psykhohihiia i suspilstvo Psychology and society*, 2, 648 [in Ukrainian].

18. Furman, A.V. (2017). Modul'no-rozvyval'nyi orhprostir metodolohuvannia: arhumenty rozshyrennia [Modular-developmental organizational space of methodology: arguments of expansion]. *Psykhohihiia i suspilstvo Psychology and society*, 1, 3449 [in Ukrainian].

19. Furman, A.V. (2017). Svidomist' yak ramkova umova piznannia i metodolohuvannia [Consciousness as a framework condition for cognition and methodology]. *Psykhohihiia i suspilstvo Psychology and society*, 4, 1638 [in Ukrainian].

20. Furman, A.V., Furman O.Ye. (2021). Metodolohichne obhruntuvannia psyhlohohii yak sfery myslediyal'nosti [Methodologicak justification psychology as areas of thought]. *Psykhohihiia osobystosti Personality psychology*, 2, 945 [in Ukrainian].

21. Chepeleva, N.V. (2004). Problemy psyhlohohichnoii hermenevtyky [*Problems of psychological hermeneutics*]. Kyiv [in Ukrainian].

22. Iunh, K.H. (2022). Liudyna ta yii symvoly [A person and his symbols]. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury [in Ukrainian].

23. Rosenthal, G. & Fischer-Rosenthal, W. (2007). Analyse narrative-biografischer Interviews. Qualitative Inhaltsanalyse. Grundlagen und Techniken / Hrsg. von F. Mayring. UTB Verlag: Stuttgart, P. 456468 [in German].

24. Riessman, C.K. (1993). Narrative Analysis. Qualitative Research Methods. Newbury Park, CA: Sage. Vol. 30 [in English].

АНОТАЦІЯ

ФУРМАН *Анатолій Анатолійович.*

Особистісні наративи як інтенційно-екзистенційні свідчення.

У статті висвітлені теоретичні засади витлумачення людиною власного досвіду з позицій рефлексивно-оцінних оприявнень свого життєвого шляху. Наратив постає завершеною оповіддю особи про низку взаємопов'язаних

пригод-епізодів, учасником чи свідком яких була вона сама. Її життєвий шлях це наступність подій і відповідних змін у формовиявах ковітальних зрушень, її здоров'я і душевних станів, відчуття комфорту-дискомфорту (пережиття блага чи лиха), ситуацій-даностей у різних сферах діяльності, які конкретизуються й набувають емоційно забарвленого, суб'єктивно оціненого та самісно осмисленого довілля і світу. Наратив розуміється в контексті інтерпретації персоналізованих вражень, переживань, поглядів і суджень про спричинення і наслідки певної події, факту, а також скоєного, вчиненого. У психології наратив досліджується з позицій герменевтики – мистецтва тлумачення, наукової діяльності (теорії і методу) розуміння та інтерпретації (роз'яснення) історій-оповідей клієнта. Герменевтика утримує в філософських і гуманітарних пошукуваннях розуміннєві горизонти осягнення й подальшого витлумачення інтенції (наскрізного задуму, замислу, ідеї) осьбуттєвого призначення людини, що окреслюється духовним з-мисловим началом. Поняття смислу як ідеальної ланки свідомости слугує позначенню сутнісного вмісту етимологічного «з-відома» безпосереднього осягнення людиною обстоюваних принципів і закономірностей організації реальності (світу) та для вирішення проблеми співвідношення індивідуального (сенси) та суспільного (значення і смисли) у свідомому житті особи. Особистісний наратив є описом пережитих нею ситуацій, фактів, випадків, які значуще сприймаються, суб'єктивно тлумачаться і впливають на формування досвідних ментальних структур, що, своєю чергою, визначають часопростір зреалізування її психодуховних сил у світі. Розпізнання, розуміння і подальша інтерпретація сутнісних змістовлень історій-оповідей клієнта психологом слугує виокремленню на рефлексивному рівні справжньої внутрішньої проблемності особи та віднаходженню перспектив-обривів її здолання і водночас уможливленню позбавлення через десенсибілізацію від звичних деструктивних патернів дійучинень як реакцій на негативне бачення обставин власного повсякдення. Звідси аргументується, що у роботі психолога розуміння і рефлексія це основоположні здатності, які дають змогу йому емпатійно долучатися до внутрішнього світу клієнта, співпереживати, вживатись у його тілесну чуттєвість, надалі доволі об'єктивно ретранслювати ідеї, враження, цінності, запити особи, котра потребує психологічної допомоги, що згармонізовує її відношення між власним Я і соціальним простором та інтенсифікує розвиток мисленневої й емоційно-почуттєвої сфер. Наратив постає інтенційно-екзистенційним простором самопрезентації людини у світ і для світу, виявом досвідного обширу та стратегічної мисленневої траєкторії її життя, а також формою моделювання внутрішнього засвіту як оприявнення індивідуальної наступності вчинків у плінних буденних ситуаціях. Виголошене в історії-оповіді є невід'ємною сутнісною властивістю самої людини, яку найдоцільніше тлумачити із позицій циклічно-вчинкового підходу як інструменту рефлексивного методологування.

Ключові слова: *герменевтика, інтенція, рефлексія, інтенційно-екзистенційні свідчення, інтерпретація образу світу, історія-оповідь, особистісні наративи, символи мови і мовлення, смисложиттєве зорієнтування, тлумачення тексту.*

ABSTRACT

Anatolii A. FURMAN.

Personal narratives as intention-existential testimonies.

The article highlights the theoretical and methodological principles of a person's interpretation of his own experience from the standpoint of reflective and evaluative manifestations of his life path. In psychology, a narrative appears as a completed story of a person about a series of interconnected adventures-episodes, in which he himself was a participant or a witness. A person's life path is a set of events – changes in the forms of physical changes, his health and mental states, a feeling of comfort-discomfort (the appearance of good or evil), situations-givens in various spheres of activity, which are concretized and acquire an emotional color, subjectively evaluated understanding of the world system. Narrative is understood in the context of interpretation of personified impressions, experiences, views and judgments about the causes and consequences of a certain event, fact, committed, committed. In psychology, the narrative is studied from the standpoint of hermeneutics – the art of interpretation, scientific activity (theory and method) of understanding and interpreting (explaining) the stories-narratives of the client. Hermeneutics holds in philosophical and humanitarian searches the understanding horizons of understanding and further interpretation of the intention (overarching plan, design, idea) of the essential purpose of a person, which is outlined by the spiritual and mental principle. The concept of meaning as a unit of consciousness serves to indicate the essential content of the etymological «with-known» – the direct understanding by a person of the principles and regularities of the organization of reality (the world), and to solve the problem of the relationship between the individual (meaning) and the social (meaning and meaning) in the consciousness and life of a person. A personal narrative is a description of the situations, facts, and events experienced by the subject of his life, which are perceived by him as meaningful, subjectively interpreted and

influence the formation of experiential structures, which, in turn, determine the time-space of a person's realization in the world. Recognizing, understanding and further interpretation of the essential contents of the client's stories-narratives by the psychologist serves to highlight at the level of reflections the real problems of the person's life and to find perspectives-horizons of their solution, to get rid through desensitization of the usual destructive patterns of actions-deeds as reactions to a negative vision of the circumstances of one's everyday life. Therefore, in the work of a psychologist, understanding and reflection are fundamental, as they allow empathically to join the inner world of the client, to empathize, to use his bodily sensuality, and in the future to fairly objectively relay the ideas, impressions, values, requests of the person who needs psychological help, which will serve to harmonize its communication between one's own self and the social space and will be accompanied by intensive development of the thinking and emotional-sensual spheres. The narrative appears as an intentional-existential space of a person's self-presentation to the world, a manifestation of the experiential scope and strategic line of his life, as well as a form of modeling the inner light as a manifestation of the individual trajectory of learning in significant everyday situations. What is stated in the story-narrative is an integral (essential) property of the person himself, which is most expedient to interpret from the standpoint of a cyclical-action approach as a tool of reflexive methodology.

Key words: *hermeneutics, intention, reflection, intentional-existential evidence, interpretation of the image of the world, story-narrative, personal narratives, symbols of language and speech, meaningful orientation, interpretation of the text.*

Рецензенти:
д. психол. н., проф. Зіновія КАРПЕНКО,
д. психол. н., проф. Наталія ШЕВЧЕНКО.

Надійшла до редакції 05.09.2023.
Підписана до друку 19.09.2023.

Бібліографічний опис для цитування:

Фурман А.А. Особистісні наративи як інтенційно-екзистенційні свідчення. Психологія і суспільство. 2023. №2. С. 204-220. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2023.02>